

WYBORY PREZYDENCKIE W LATACH 2000-2010. LUBELSZCZYNA VERSUS POLSKA. SOCJOLOGICZNO-POLITOLOGICZNA ANALIZA ZACHOWAŃ WYBORCZYCH

Rozprawy Społeczne Nr 1 (V) 2011, s. 48-58

Dawid Błaszczak

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie: Podstawowym celem badawczym pracy jest próba socjologiczno-politologicznej syntezy przemian w zachowaniach wyborczych mieszkańców województwa lubelskiego w pierwszej dekadzie XXI wieku, na przykładzie wyborów prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jakie miały miejsce w 2000, 2005 i 2010 roku. Autor analizuje zachowania wyborcze mieszkańców Lubelszczyzny zestawiając je z wynikami ogólnopolskimi. Próbuje odpowiedzieć na pytania: jakie znaczenie w preferencjach wyborczych mają czynniki społeczno-demograficzne takie jak: miejsce zamieszkania, religijność, kultura i mentalność? Czy możemy mówić o politycznym podziale państwa i społeczeństwa polskiego? W jakim stopniu społeczeństwo polskie uczestniczy w wyborach, jaka jest w związku z tym jakość społeczeństwa obywatelskiego? W jakim stopniu Polacy korzystają z demokratycznego prawa do wolności wyborów?

Praca oparta jest na analizie danych zgromadzonych i publikowanych przez Państwową Komisję Wyborczą oraz różne ośrodki badawcze. W pracy wykorzystano również analizę treści wybranych dokumentów, raportów i dotychczasowych publikacji z zakresu socjologii, historii i politologii, dotyczących problematyki wyborów prezydenckich w RP, zachowań wyborczych Polaków, uwarunkowań kulturowych, demograficznych i historycznych rzutujących na zachowania wyborcze.

Wyniki z analizy dostarczają argumentów na rzecz tezy, że mieszkańcy województwa lubelskiego preferują kandydatów na prezydenta będących zwolennikami państwa socjalnego, interwencjonizmu państwowego, światopoglądu konserwatywnego (narodowo-katolickiego). Niska frekwencja wyborcza świadczy o słabym rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i przekonaniu, że „zwykły obywatel niewiele może zmienić”.

Słowa kluczowe: wybory prezydenckie, zachowania i preferencje wyborcze, społeczeństwo obywatelskie, mentalność socjalistyczna, egalitaryzm, interwencjonizm państwowy, światopogląd konserwatywny

Zamiast wstępu

Przeobrażenia polityczno-ekonomiczne po 1989 roku określane transformacją systemową ukierunkowały państwo polskie na „nowe tory”, których końcowym etapem było utworzenie nowego ładu gospodarczego, politycznego, instytucjonalnego jak również społecznego. Odejście od komunizmu dla większość polskiego społeczeństwa miało być szansą na lepszą przyszłość budowaną na kanwie porozumienia, solidarności, sprawiedliwości i wolności. Jednocześnie oczekiwano zniesienia komunistycznych podziałów wyrażanych w kategoriach „my”, czyli społeczeństwo i „oni”, to jest władza, inicjujących szereg konfliktów i napięć pomiędzy rządzącymi i rządzonymi. Efektem transformacji były między innymi przemiany o charakterze instytucjonalnym i politycznym, wprowadzające instrumenty prawne i organizacyjne umożliwiające powszechne uczestnictwo w wyborach politycznych. Wybory stały się fundamentem legitymizacji władzy na różnych szczeblach. „Tworzenie się reprezentacji politycznej w parlamencie oraz w postaci głowy państwa poprzez wybory od początku lat dziewięćdziesiątych do dnia dzisiejszego ulegało ewolucji przedmiotowej i podmiotowej” (Michalak: 2006). W jakim stopniu ewolucja tego typu ma miejsce na terenie województwa lubelskiego to autor spróbuje określić w swojej pracy, analizując wyniki wyborów prezydenckich z ostatnich dziesięciu lat.

Województwo lubelskie jest jednym z trzech województw zaliczanych do tzw. „ściany wschodniej”

Polski, położonych na jej peryferiach. Lubelszczyzna liczy ponad 2 161 832 mieszkańców, z czego 1 006 032 (53,4%) w mieście oraz 1 155 800 (46,6%) na wsi. W skład województwa wchodzi 20 powiatów, 213 gmin, 3713 sołectw, 41 miast oraz 4283 miejscowości wiejskie. Wybrane wskaźniki demograficzne województwa lubelskiego na tle Polski przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Województwo lubelskie na tle kraju

Wyszczególnienie	Polska	województwo lubelskie
<i>Powierzchnia w km</i>	312679	25122
<i>Ludność (w mln)</i>	38 135 876	2 161 832
<i>w miastach</i>	23 288 181	1 006 032
<i>na wsi</i>	14 847 695	1 155 800
<i>mężczyźni</i>	18 414 926	1 047 039
<i>kobiety</i>	19 720 950	1 114 800
<i>w wieku przedprodukcyjnym</i>	7 349 669	432 386
<i>w wieku produkcyjnym</i>	24 590 475	1 359 491
<i>w wieku poprodukcyjnym</i>	6 195 732	369 955
<i>Liczba przestępstw na 10.000 ludności</i>	284	231
<i>Przeciętne wynagrodzenie w tys. zł</i>	2942,17	2603,71
<i>Stopa bezrobocia (maj 2010 r.)</i>	11,9	12,5

Nakłady inwestycyjne w mln	217 259 700	7 628 700
na 1 mieszkańca w zł	5 700	3 526
PKB per capita w zł	30 873	20 913

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego

Dużą część mieszkańców województwa lubelskiego stanowią niezamożni rolnicy i byli pracownicy Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz zakładów państwowych, usytuowani na niższych pozycjach w stratyfikacji społecznej, przejawiający niższy stopień zaufania do instytucji państwowych i powiązany z tym niższy stopień intensyfikacji. Zdaniem Janusza Hryniewicza „grupy zajmujące niskie pozycje i takie, których sytuacja na tle innych grup się pogarsza, przejawiają do instytucji państwowych bardziej negatywny stosunek niż te, które zajmują wyższe pozycje i których sytuacja życiowa jest co najmniej stabilna. (...) Odstąpienia to przed nami szczególnie rys kultury politycznej klas ludowych, szczególnie rodzaj ich stosunku do państwa i do grup uznawanych za zajmujące wyższe pozycje społeczne. Ze strony tych grup klasy ludowe oczekują bezinteresownej troski, opieki i innych świadczeń z racji przynależności do jednego narodu” (Hryniewicz 2004: 247). Sposób postrzegania instytucji społecznych i oczekiwania wobec nich uzależnione są również od autodeklaracji wiary i religijności. Katoicy cenią głównie sprawiedliwość i równość, stawiając to ponad wolnością i indywidualizmem w działaniu. Ponadto są mniej posłuszni wobec prawa, często aprobują protesty z użyciem siły, interwencjonizm państwowy oraz egalitarną politykę redystrybucji dochodów. Negatywnie oceniają zachowania osłabiające więź społeczną np. samobójstwa, aborcję, eutanazję, rozwody i zdrady małżeńskie (więcej Hryniewicz 2004: 130-134).

Proces dostosowania społeczeństwa do nowych warunków polityczno-ekonomicznych nie przebiegał równolegle. Na obszarach dotkniętych masowym spadkiem zatrudnienia i wzrostem liczby osób biednych nasilały się protesty, głosy niezadowolonych i sprzeciwu wobec tak radykalnych zmian. Konstytuowały grupy zwolenników ugrupowań i polityków konserwatywnych, odnoszących się do zasad solidarności, walki z bezrobociem, utrzymaniem miejsc pracy, wprowadzeniem interwencjonizmu państwowego i państwa opiekuńczego. Szczególnie doniosły był ten głos wśród mieszkańców małych miasteczek, w których w okresie PRL większość decyzji zależała od dygnitarzy partyjnych na szczeblu województwa. Do dziś można zaobserwować odziedziczoną mentalność socjalistyczną, która, jak piszą Jadwiga Koralewicz i Marek Ziółkowski, ma związek ze stosunkiem wobec władzy oraz oczekiwaniami wobec działań na polu gospodarczym. Dychotomiczny podział społeczeństwa na „my” jako naród i „oni” jako władza, wyraża się w oczekiwaniu na rozwiązanie wszelkich problemów, zapewnienie opieki społecznej w poczuciu, że „mnie się należy”. Władza, w opinii dużej części społeczeń-

stwa polskiego, powinna analizować potrzeby społeczne i zaspokajać je (Koralewicz, Ziółkowski 2007: 210-211).

Wybory prezydenckie w 2000 roku

Wybory prezydenckie rozpisane na dzień 8 października 2000 roku postawiły w stan gotowości całą scenę polityczną, wszystkich zainteresowanych kandydowaniem, jak również obserwatorów kolejnych, trzecich już powszechnych wyborów na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Niekwestionowanym liderem wyborów był ówczesny prezydent Aleksander Kwaśniewski, który utrzymywał się na liście najpopularniejszych polityków. Sprzyjały ku temu zarówno jego umiejętności między innymi sposób współpracy z rządem AWS-UW, jak również pozapolityczne okoliczności np. popularność jego małżonki – Jolanty Kwaśniewskiej, prowadzącej chociażby aktywną działalność charytatywną. W obliczu takiej sytuacji konkurencji Kwaśniewskiego mieli dość trudne zadanie, zwłaszcza, że niektóre sondaże wskazywały na jego zwycięstwo w pierwszej turze wyborów (np. według badań Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) w 2000 roku poparcie w wyborach dla Aleksandra Kwaśniewskiego wynosiło od 55 do 65%, CBOS: 2000), pozostawiając daleko pozostałych kandydatów. Poparcie dla A. Kwaśniewskiego wśród elektoratów partyjnych deklarowało 96% członków Sojuszu Lewicy Demokratycznej, 31% z Unii Wolności, 39% z Polskiego Stronnictwa Ludowego, 22% z AWS. Wysokiej popularności nie zaszkodził nawet film z wizyty Kwaśniewskiego w Kaliszu, gdzie zachęcał Marka Siwca do parodiowania Jana Pawła II (Siwiec miał wówczas na polecenie Kwaśniewskiego ucałować ziemię kaliską). Według sondażu z badań CBOS 83% ankietowanych odpowiedziało, że pokazany film nie wpłynął na ich wyborcze decyzje. Jedynie 4% zadeklarowało po obejrzeniu filmu, że nie poprze kandydatury Aleksandra Kwaśniewskiego. (Dudek 2002: 488).

Trudna sytuacja miała również miejsce w obozie politycznych Akcji Wyborczej Solidarność, gdzie brakowało jednomyślnego poparcia kandydatury Mariana Krzaklewskiego. Według badań CBOS na temat poparcia w elektoratach partyjnych M. Krzaklewski mógł liczyć na 36% poparcia członków AWS (CBOS: 2000). Istniejące od pewnego czasu spory w rządzie AWS kierowanym przez ówczesnego premiera Jerzego Buzka miały również swoje odzwierciedlenie w wyborach prezydenckich, na czym najbardziej ucierpiał sam kandydat – Marian Krzaklewski.

Znaczące poparcie przed wyborami uzyskał kandydat z ramienia Samoobrony – jej przewodniczący Andrzej Lepper, który po głośnych blokadach dróg zdobył wielu zwolenników wśród najbardziej sfrustrowanych grup rolników i robotników. Kandydatem, który miał szanse na dobry wynik wyborczy był Andrzej Olechowski, nie związany wówczas z żadnym ugrupowaniem politycznym, opowiadający się m.in. za ograniczeniem nomenklatury partyjnej, rozsądną polityką zagraniczną oraz budową społeczeństwa obywatelskiego. Wśród elektoratu partyjnego poparcie dla

A. Olechowskiego deklarowało 55% członków UW i 21% zwolenników SLD (CBOS: 2000).

Ostatecznie do wyborów przystąpiło trzynastu kandydatów, spełniających żądane wymagania tj.: Dariusz Grabowski, Piotr Ikonowicz, Jarosław Kalinowski, Janusz Korwin-Mikke, Marian Krzaklewski, Aleksander Kwaśniewski, Andrzej Lepper, Jan Łopuszański, Andrzej Olechowski, Jan Olszewski, Bogdan Pawłowski, Lech Wałęsa oraz Tadeusz Wilecki. Wyniki wyborów przedstawiały się w następujący sposób:

Tabela 2. Zestawienie wyników wyborów prezydenckich w 2000 r. (lubelskie versus Polska)

Imię i nazwisko kandydata	Wyniki woj. lubelskie	Wyniki Polska
Grabowski Dariusz	5 627 (0,57%)	89 002 (0,51%)
Ikonowicz Piotr	2 384 (0,24%)	38 672 (0,22%)
Kalinowski Jarosław	165 310 (16,85%)	1 047 949 (5,95%)
Korwin-Mikke Janusz	13 109 (1,34%)	252 499 (1,43%)
Krzaklewski Marian	160 165 (16,33%)	2 739 621 (15,57%)
Kwaśniewski Aleksander	437 254 (44,58%)	9 485 224 (53,90%)
Lepper Andrzej	54 448 (5,55%)	537 570 (3,05%)
Łopuszański Jan	10 274 (1,05%)	139 682 (0,79%)
Olechowski Andrzej	120 545 (12,29%)	3 044 141 (17,30%)
Pawłowski Bogdan	1 215 (0,12%)	17 164 (0,10%)
Wałęsa Lech	8 236 (0,84%)	178 590 (1,01%)
Wilecki Tadeusz	2 348 (0,24%)	28 805 (0,16%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 3. Wyniki wyborów prezydenckich na Lubelszczyźnie według okręgów wyborczych

Imię, nazwisko kandydata	Biała Podlaska okręg 9	Chełm okręg 10	Lublin okręg 8	Puławy okręg 11	Zamość okręg 12
Grabowski Dariusz	835	624	2 205	912	1 049
Ikonowicz Piotr	409	270	924	412	369
Kalinowski Jarosław	32 095	16 863	36 969	28 360	51 050
Korwin-Mikke Janusz	1 532	1 184	6 361	2 035	1 997
Krzaklewski Marian	24 725	14 780	60 408	21 270	38 973
Kwaśniewski Aleksander	74 852	58 226	144 888	72 087	87 194
Lepper Andrzej	11 233	7 487	13 221	8 291	14 216
Łopuszański Jan	1 757	579	4 474	1 447	2 017
Olechowski Andrzej	17 033	11 821	53 166	19 146	19 379
Pawłowski Bogdan	235	104	425	223	228
Wałęsa Lech	1 433	864	3 135	1 246	1 558
Wilecki Tadeusz	356	267	870	331	524

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Zwycięstwo w wyborach odniósł Aleksander Kwaśniewski, zdobywając ogółem 53,90% wszystkich głosów (w województwie lubelskim 44,58%) i pokonując kontrkandydatów w pierwszej turze. Drugie miejsce w Polsce przypadło Andrzejowi Olechowskiemu (17,30%), zaś w województwie lubelskim kandydatowi PSL Jarosławowi Kalinowskiemu (16,85%). Trzeci wynik osiągnął Marian Krzaklewski zdobywając ogółem 15,57% głosów (na Lubelszczyźnie 16,33%). Wyniki w poszczególnych okręgach wyborczych województwa lubelskiego nie różniły się znacząco od krajowych. We wszystkich okręgach zwyciężył Aleksander Kwaśniewski, drugie miejsce przypadło w zależności od okręgu Jarosławowi Kalinowskiemu lub Marianowi Krzaklewskiemu. Wyjątkiem był okręg lubelski gdzie trzeci wynik uzyskał Andrzej Olechowski. Wyniki wyborcze potwierdziły wcześniejsze sondaże i popularność Aleksandra Kwaśniewskiego na całej scenie politycznej i terytorium Polski, choć z wyraźnym poparciem w zachodniej i północnej części (szerzej Dudek 2002: 489). Wysoki wynik Jarosława Kalinowskiego na Lubelszczyźnie świadczyć może o dobrej pozycji partii PSL na tym obszarze, utożsamiającej się głównie z polską wsią i rolnictwem. Na uwagę zwraca fakt, że Kalinowskiemu udało się pokonać konkurenta z Samoobrony – Andrzeja Leppera, uznawanego za obrońcę mieszkańców polskiej wsi i małych miast.

Tabela 4. Frekwencja w wyborach prezydenckich (Polska województwie lubelskim i jego okręgi)

Lokalizacja	Frekwencja (%)
Polska	61,12
województwo lubelskie	69,04
Biała Podlaska okręg 9	58,61
Chełm okręg 10	55,76
Lublin okręg 8	61,42
Puławy okręg 11	58,45
Zamość okręg 12	58,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Frekwencja wyborcza w Polsce wyniosła ponad 61% i była mniejsza aniżeli w województwie lubelskim gdzie wynosiła ponad 69%, co należy uznać za dobry wynik. W samym województwie najwięcej głosujących pochodziło z okręgu lubelskiego (ponad 61%), najmniej chełmskiego (około 56%).

Wybory prezydenckie w 2005 roku

Wybory w 2005 roku były w pewnym stopniu dość specyficzne, bowiem ich termin zbiegł się prawie z terminem wyborów parlamentarnych, co wymuszało na partiach podjęcie właściwych działań, tak aby uzyskać dobry wynik w obydwu głosowaniach. Szczególnie trudna sytuacja miała miejsce w ugrupowaniu Prawo i Sprawiedliwość (PiS), gdyż społeczeństwo polskie nie chciało aby stanowisko prezydenta i premiera znalazło się w rękach dwóch braci – Jarosława i Lecha Kaczyńskich. Ostatecznie Jarosław Kaczyński zadeklarował, że po wygranych wyborach parlamentarnych przez PiS nie będzie aspirował do stanowiska

premiera, co zwiększało tym samym szanse na zwycięstwo Lecha Kaczyńskiego w wyborach prezydenckich.

Rozgrywki wyborcze toczyły się pomiędzy trzema głównymi kandydatami największych ugrupowań parlamentarnych tj. Lechem Kaczyńskim związanych z PiS, Donaldem Tuskiem związanych z Platformy Obywatelskiej i Włodzimierzem Cimoszewiczem – działaczem partyjnym SLD. W badaniach sondażowych przeprowadzonych przez CBOS w lipcu 2005 roku zdaniem respondentów największe szanse na zwycięstwo miał Włodzimierz Cimoszewicz (35%) przed Lechem Kaczyńskim (16%). Kilka miesięcy przed wyborami miała miejsce głośna sprawa związana z Włodzimierzem Cimoszewiczem i jego pracownicą Anną Jarucką, która zeznała, że jej przełożony nakazał sfałszowanie swojego oświadczenia majątkowego. Wywołało to lawinę oskarżeń pod adresem samego Cimoszewicza, który oświadczył, że zeznania Anny Jaruckiej nie są prawdziwe, po czym sam zrezygnował z ubiegania się o fotel prezydenta.²³ Z wyborów wycofali się również Maciej Giertych i Zbigniew Religa. Ostatecznie kandydatów do fotela prezydenckiego pozostało dwunastu tj.: Henryka Bochniarz, Marek Borowski, Leszek Bubel, Liwiusz Ilasz, Lech Kaczyński, Jarosław Kalinowski, Janusz Korwin-Mikke, Andrzej Lepper, Jan Pyszko, Adam Słomka, Donald Tusk i Stanisław Tymiński – znany z wyborów w 1990 roku, określany mianem „maga z Peru”.

Tabela 5. Wyniki I tury wyborów prezydenckich (Polska versus lubelskie)

Imię i nazwisko kandydata	Wyniki województwo lubelskie	Wyniki Polska
Bochniarz Henryka	8766 (1,03%)	188 598 (1,26%)
Borowski Marek	65 399 (7,70%)	1 544 642 (10,33%)
Bubel Leszek	1 685 (2,0%)	18 828 (0,13%)
Ilasz Liwiusz	1 907 (0,22%)	31 691 (0,21%)
Kaczyński Lech	310 240 (36,52%)	4 947 927 (33,10%)
Kalinowski Jarosław	30 684 (3,61%)	269316 (1,80%)
Korwin-Mikke Janusz	11 875 (1,40%)	214 116 (1,43%)
Lepper Andrzej	221 299 (26,05%)	2 259 094 (15,11%)
Pyszko Jan	997 (0,12%)	10 371 (0,17%)
Słomka Adam	559 (0,07%)	8 895 (0,06%)
Tusk Donald	194 709 (22,92%)	5 429 666 (36,33%)
Tymiński Stanisław	1 315 (0,15%)	23 545 (0,16%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 6. Wyniki I tury wyborów prezydenckich w wybranych miastach województwa lubelskiego

Imię, nazwisko kandydata	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Bochniarz Henryka	389	326	2 286	265	316
Borowski Marek	2 858	3 239	17 831	2 431	3 215
Bubel Leszek	38	45	336	43	40
Ilasz Liwiusz	51	80	289	41	63
Kaczyński Lech	9 166	9 804	67 688	8 766	11 292
Kalinowski Jarosław	409	365	1 720	297	438
Korwin-Mikke Janusz	383	414	3 602	427	483
Lepper Andrzej	3 113	3 461	9 595	1 910	2 826
Pyszko Jan	18	13	61	8	21
Słomka Adam	15	13	86	7	16
Tusk Donald	6 937	8 452	57 290	7 874	7 250
Tymiński Stanisław	47	43	157	30	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 7. Wyniki I tury wyborów prezydenckich w wybranych powiatach województwa lubelskiego

Imię, nazwisko kandydata	bialski	chełmski	lubelski	puławski	zamojski
Bochniarz Henryka	393	162	499	505	252
Borowski Marek	2 419	1 233	2 325	3 859	1 667
Bubel Leszek	111	42	66	84	67
Ilasz Liwiusz	143	55	81	90	96
Kaczyński Lech	14 523	6 642	19 659	17 766	15 786
Kalinowski Jarosław	2 318	1 052	2 428	1 326	1 881
Korwin-Mikke Janusz	380	185	614	768	349
Lepper Andrzej	13 813	9 920	16 277	9 829	13 976
Pyszko Jan	29	18	17	25	28
Słomka Adam	21	15	24	34	18
Tusk Donald	8 106	4 212	8 591	13 366	5 276
Tymiński Stanisław	78	53	57	64	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

²³ Prokuratura postawiła Annie Jaruckiej zarzut m.in. składania fałszywych zeznań i ujawnienia tajemnicy państwowej. W maju 2010 roku Jarucka została skazana na 1,5 roku więzienia w zawieszeniu na 5 lat m.in. za składanie fałszywych zeznań, posługiwanie się fałszywymi dokumentami i ukrywanie prawdziwych dokumentów

W pierwszej turze wyborów prezydenckich największą liczbę głosów w całej Polsce zdobył Donald Tusk uzyskując 36,33% poparcia, przed Lechem Kaczyńskim (33,10%) i Andrzejem Lepperem (15,11%).

W województwie lubelskim zwycięzcą został Lech Kaczyński uzyskując 36,52% głosów, przed Andrzejem Lepperem (26,05%) i Donaldem Tuskiem (22,92%). Analizując wyniki w obrębie województwa lubelskiego należy zwrócić uwagę, że bezapelacyjnie zwycięzcą okazał się Lech Kaczyński, z wyjątkiem powiatu chełmskiego, gdzie sukces odniósł Andrzej Lepper. Drugie miejsce w miastach Lubelszczyzny przypadło Donaldowi Tuskowi, trzecie Markowi Borowskiemu (Lublin, Puławy, Zamość) lub Andrzejowi Lepperowi (Biała Podlaska, Chełm). W obrębie powiatów rozkład wyników wyborczych przedstawiał się następująco: we wszystkich powiatach zwycięzcą został Lech Kaczyński, drugie i trzecie miejsce przypadły w zależności od powiatów Donaldowi Tuskowi lub Andrzejowi Lepperowi. Wyniki w województwie lubelskim pokazały, że jest to w dużym stopniu region partii konserwatywnych, prawicowych, głoszących hasła solidaryzmu społecznego, państwa socjalnego, odwołujących się do zasad etyki, religii, krytykujących dotychczasowe działania władz III Rzeczypospolitej.

Na uwagę, w wyborach z 2005 roku, zasługuje silna pozycja kandydata Samoobrony – Andrzeja Lepera, który uzyskał poparcie rolników posiadających małe i duże gospodarstwa rolne, bezrobotnych oraz bankrutujących lub zagrożonych bankrutem przedsiębiorców z małych miasteczek. Zwolennicy kandydata Samoobrony wskazują często na życiorys Lepera - jego członkostwo w PZPR, głosy pochwały dla epoki Edwarda Gierka czy domaganie się od państwa gwarancji na skup produktów rolnych po opłacalnej cenie (więcej Raciborski 2003: 46-47). Swoją elektorat pozyskał ponieważ „...był na miejscu, mówił wprost o rzeczach, o których ludzie chcieli usłyszeć. I dużo obiecywał. (...) Dlatego Lepper okazał się „swoim” (Uhling: 2005: 11). Wysokie wyniki uzyskiwał również tam, gdzie głosowało zazwyczaj mało osób, co może świadczyć, że w pewnych regionach „obudził wyborców” zachęcając do głosowania.

Przegranym wyborów prezydenckich okazał się być Jarosław Kalinowski, którego kampania była mało wyrazista, samemu kandydatowi brakowało charyzmy, woli walki, a start w wyborach był raczej podyktowany koniecznością i obawą przed zniknięciem PSL ze sceny politycznej, aniżeli chęcią i aspiracjami do fotela prezydenckiego.²⁴ W efekcie partia „ludowców” utraciła swój dotychczasowy twardy elektorat wśród rolników na rzecz Samoobrony i Andrzeja Lepera.

Tabela 8. Frekwencja w wyborach prezydenckich (Polska, województwo lubelskie, wybrane powiaty i miasta)

Lokalizacja	Frekwencja (%)
Polska	49,74
województwo lubelskie	49,24
Biała Podlaska	52,43
Chełm	47,20
Lublin	57,51
Puławy	53,40
Zamość	48,47
powiat bialski	48,00
powiat chełmski	40,80
powiat lubelski	47,77
powiat puławski	50,28
powiat zamojski	45,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Frekwencja w I turze wyborów prezydenckich z 2005 roku nie należała do wysokich, ogółem w wyborach nie wzięła udziału nawet połowa uprawnionych osób (głosowało 49,74%), w województwie lubelskim niewiele mniej (głos oddało 49,24%). Największa frekwencja na Lubelszczyźnie miała miejsce w Lublinie (57,51%), zaś wśród powiatów – w puławskim (50,28%). Regionami o najniższej frekwencji były Chełm (47,20%) i powiat chełmski (40,80%).

Do drugiej tury wyborów zakwalifikowało się dwóch kandydatów reprezentujących dwa największe ugrupowania polityczne tj. Donald Tusk z PO i Lech Kaczyński z PiS. Szczególnym aktem kampanii przed II turą wyborów była tzw. „sprawa dziadka z Wehrmachtu”. Polityk PiS-u Jacek Kurski zakomunikował publicznie, że Józef Tusk – dziadek Donalda Tuska był dobrowolnym członkiem Wehrmachtu. Sam Donald Tusk odrzucił te oskarżenia, twierdząc, że w tamtym okresie Niemcy przymusowo wcielali Polaków do armii hitlerowskiej. Kandydat PiS-u Lech Kaczyński odciął się od wypowiedzi Jacka Kurskiego. Pomimo to istnieje duże prawdopodobieństwo, że informacja o „dziadku w Wehrmachcie” miała istotny wpływ na ostateczny wynik wyborczy w II turze.

Tabela 9. Wyniki II tury wyborów prezydenckich (lubelskie versus Polska)

Imię i nazwisko kandydata	Wyniki województwo lubelskie	Wyniki Polska
Kaczyński Lech	611 601 (70,48%)	8 257 468 (54,04%)
Tusk Donald	256 128 (29,52%)	7 022 319 (45,96%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 10. Wyniki II tury wyborów prezydenckich w wybranych miastach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Kaczyński Lech	14 416	15 797	94 097	13 428	17 424
Tusk Donald	9559	11 141	73 699	9 605	9 707

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

²⁴ Więcej na ten temat w książce M. Migalskiego i innych, Polski system partyjny, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Tabela 11. Wyniki II tury wyborów prezydenckich w wybranych powiatach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	białski	chełmski	lubelski	puławski	zamojski
Kaczyński Lech	30 987	17 257	42 491	32 319	35 504
Tusk Donald	10 999	5 981	10 759	16 533	6 855

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Zwycięcą II tury został, wbrew sondażom przedwyborczym, kandydat PiS Lech Kaczyński zdobywając ogółem 54,04% wszystkich głosów, zaś w województwie lubelskim ponad 70% głosów. Jego kontrkandydat Donald Tusk zdobył odpowiednio 45,96% (w całym kraju) i 29,52% (w województwie lubelskim). Identyczna sytuacja miała miejsce w miastach województwa lubelskiego, gdzie zwycięstwo również przypadło kandydatowi PiS-u. Silną pozycję w województwie lubelskim Lech Kaczyński osiągnął dzięki poparciu wyborców Jarosława Kalinowskiego i Andrzeja Leppera oraz prezentowanej przez siebie wizji „Polski solidarnej”, którą można interpretować również jako solidaryzm z polską wsią i małymi miasteczkami.

W obrębie powiatów Lubelszczyzny Lech Kaczyński pokonał swojego rywala 3-4 krotną większością głosów, co potwierdziło popularność i silną pozycję zarówno Kaczyńskiego jak też PiS-u na terenach wschodniej części Polski. Podobnego zdania jest Tomasz Żukowski, który podkreśla, że: „Południe i wschód Polski są silne prawicowo. Te tradycje sięgają jeszcze czasów zaborów.” (Kubik 2005: 4). Ponadto elektorat Lecha Kaczyńskiego, to w przeciwieństwie do Donalda Tuska, ludzie słabiej wykształceni, ubożsi, zamieszkujący małe miejscowości i wsie, starsi, o mentalności konserwatywnej, posiadający silną więź z Kościołem.

Tabela 12. Frekwencja w wyborach prezydenckich (Polska, województwo lubelskie, wybrane powiaty i miasta)

Lokalizacja	Frekwencja (%)
Polska	50,99
województwo lubelskie	50,48
Biała Podlaska	54,07
Chelm	48,62
Lublin	60,14
Puławy	56,01
Zamość	51,07
powiat białski	47,76
powiat chełmski	40,20
powiat lubelski	50,28
powiat puławski	51,74
powiat zamojski	47,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Frekwencja II tury wyborów była niewiele wyższa od wyników pierwszej. Ogółem udział w głosowaniu wzięło prawie 51% uprawnionych, zaś w woje-

wództwie lubelskim ponad 50%. Podobnie jak w I turze najwięcej głosów oddali mieszkańcy miasta Lublin (ponad 60%), najmniej Chełma (48,62%). Wśród powiatów najbardziej aktywni byli mieszkańcy powiatu puławskiego (51,74%), najmniej chełmskiego (40,20%).

Wybory prezydenckie w 2010 roku

Atmosfera polityczna wokół prezydenckich wyborów w 2010 roku od dłuższego czasu wyglądała inaczej aniżeli założenia i prognozy prezentowane choćby rok wcześniej. Pierwszą zaskakującą informacją była rezygnacja ze startu w wyborach Donalda Tuska, czołowego polityka PO, który wcześniej był „murowanym” kandydatem do fotela prezydenckiego. W efekcie długich debat, dyskusji i głosowań wewnątrz Platformy Obywatelskiej kandydatem ugrupowania został Bronisław Komorowski.²⁵ Przewrót na politycznej i przedwyborczej scenie dokonał się po tragicznych wydarzeniach z 10 kwietnia 2010 roku pod Smoleńskiem, kiedy w katastrofie samolotu zginęli między innymi politycy polskiego parlamentu, a wśród nich prezydent Lech Kaczyński i Poseł RP Janusz Szmajdziński – kandydaci w wyborach prezydenckich. Dwie czołowe partie polityczne PiS i SLD utraciły tym samym swoich kandydatów, na miejsce których powołano Jarosława Kaczyńskiego i Grzegorza Napieralskiego.

Tragiczne wydarzenia z 10 kwietnia 2010 roku zmieniły również charakter kampanii przedwyborczej, a zdaniem niektórych mogą wpłynąć na rozkład sił w wyborach oraz ich wyniki. Wielu polityków, jak również obserwatorów sceny politycznej obawiało się wykorzystywania tragedii dla uzyskania dobrego wyniku w wyborach. W niedługim odstępie czasu Polskę dotknęła kolejna katastrofa tj. powódź, która spustoszyła wiele regionów Polski, pozbawiając ludzi domów, miejsc pracy, wszelkich środków materialnych. Wydarzenia te ujawniły prawdziwy stan polskiego wojska i bezpieczeństwa obywateli. Przeprowadzone na szeroką skalę analizy wykazały słaby stan polskiej armii w tym sił powietrznych oraz zabezpieczenia państwa polskiego na wypadek klęsk żywiołowych. W mediach pojawiały się informacje o nieudolności rządu i instytucji publicznych w zakresie działań na rzecz ochrony przeciwpowodziowej i wyjaśnienia przyczyn katastrofy pod Smoleńskiem. Było to niepokojące zwłaszcza dla partii rządzącej i jej kandydata Bronisława Komorowskiego.

Wybory prezydenckie, w trybie przyspieszonym, zostały rozpisane na 20 czerwca 2010 roku. W sondażach przedwyborczych pierwsze miejsce przypadało kandydatowi PO – Bronisławowi Komorowskiemu, przed Jarosławem Kaczyńskim, Grzegorzem Napieralskim, itd. Niektóre z ośrodków badawczych progno-

²⁵ Drugim kandydatem wysuwany przez PO był minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski, jednak w głosowaniu wewnątrzpartyjnym uzyskał drugi wynik, co między innymi przesądziło o zgłoszeniu do wyborów Bronisława Komorowskiego

zowały zwycięstwo B. Komorowskiego w pierwszej turze, co jednak nie uległo urzeczywistnieniu.²⁶

Tabela 13. Wyniki I tury wyborów prezydenckich (lubelskie versus Polska)

Imię i nazwisko kandydata	Wyniki woj. lubelskie	Wyniki Polska
Jurek Marek	10 687 (1,18%)	177 315 (1,06%)
Kaczyński Jarosław	443 119 (48,76%)	6 128 255 (36,46%)
Komorowski Bronisław	251 287 (27,65%)	6 981 319 (41,54%)
Korwin-Mikke Janusz	21 991 (2,42%)	416 898 (2,48%)
Lepper Andrzej	19 715 (2,17%)	214 657 (1,28%)
Morawiecki Kornel	1 201 (0,13%)	21 596 (0,13%)
Napieralski Grzegorz	116 152 (12,78%)	2 299 870 (13,68%)
Olechowski Andrzej	11 381 (1,25%)	242 439 (1,44%)
Pawlak Waldemar	31 536 (3,47%)	294 273 (1,75%)
Ziętek Bogusław	1 795 (0,20%)	29 548 (0,19%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 14. Wyniki I tury wyborów prezydenckich w wybranych miastach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Jurek Marek	359	249	2 649	299	310
Kaczyński Jarosław	10 493	10 676	70 192	9 674	12 572
Komorowski Bronisław	9 188	11 340	66 613	9 006	9 966
Korwin-Mikke Janusz	756	729	6 203	687	815
Lepper Andrzej	242	270	940	135	308
Morawiecki Kornel	25	26	233	36	30
Napieralski Grzegorz	3 975	4 908	19 603	3 022	4 327
Olechowski Andrzej	415	356	3 130	398	438
Pawlak Waldemar	418	341	1 763	262	385
Ziętek Bogusław	64	51	251	30	64

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 15. Wyniki I tury wyborów prezydenckich w wybranych powiatach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	bialski	chełmski	lubelski	puławski	zamojski
Jurek Marek	501	247	797	614	337
Kaczyński Jarosław	21 722	11 522	31 049	24 322	24 612
Komorowski Bronisław	11 726	7 170	12 829	15 736	8 179
Korwin-Mikke Janusz	828	490	1 342	1 367	686
Lepper Andrzej	1 221	1 906	1 630	870	1 222
Morawiecki Kornel	68	36	77	75	61
Napieralski Grzegorz	5 607	3 960	6 419	6 446	4 497
Olechowski Andrzej	461	278	718	763	379
Pawlak Waldemar	2 386	1 284	3 508	1 324	2 046
Ziętek Bogusław	69	63	105	106	72

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Zwycięzcą pierwszej tury wyborów w Polsce został Bronisław Komorowski zdobywając 41,54% głosów, przed Jarosławem Kaczyńskim (36,46%) i Grzegorzem Napieralskim (13,68%). W województwie lubelskim pierwsze miejsce przypadło Jarosławowi Kaczyńskiemu (48,76%), przed Bronisławem Komorowskim (27,65%) i Grzegorzem Napieralskim (12,78%). Rozkład miejsc w poszczególnych miastach i powiatach województwa lubelskiego był podobny, z wyjątkiem Chełma, gdzie pierwsze miejsce uzyskał kandydat PO Bronisław Komorowski. Największą przewagę nad B. Komorowskim uzyskał J. Kaczyński w powiatach zamojskim, lubelskim i bialskim. Dobry wynik kandydata SLD Grzegorza Napieralskiego, to zasługa młodej części wyborców (50% wyborców G. Napieralskiego to właśnie ludzie młodzi), którzy wybrali kandydata lewicy bo opowiedział się za tolerancją obyczajową, wolnością jednostki, wydaje się być otwartym człowiekiem, rozumiejącym współczesne problemy młodego pokolenia. Zdaniem socjologa Hanny Świdry-Ziemby to sygnał, że na lewicy istnieją perspektywy rozwoju dla młodego pokolenia, któremu minęła fascynacja kapitalizmem oraz ciągła walka pomiędzy PiS i PO.²⁷

Przegranym tegorocznych wyborów został Waldemar Pawlak, uzyskując w Polsce 1,75% zaś na Lubelszczyźnie 3,47%. Podobnie słaby wynik, w porównaniu z wyborami z 2005 roku, zdobył Andrzej Lepper (1,28% w Polsce; 2,47% w województwie lubelskim), co świadczyć może o wyraźnej marginalizacji

²⁶ Niektóre sondaże prognozowały nawet zwycięstwo B. Komorowskiego w I turze wyborów, np. według PBS/DGA dla „Gazety Wyborczej” B. Komorowski miał zdobyć w I turze 51% głosów.

²⁷ Zob. więcej D. Wilczak, Świat młodych, Newsweek, 27/2010, s.26-28, wywiad z prof. Hanną Świdą-Ziembą

tych partii oraz ich liderów przez polskie społeczeństwo. Jest to również efekt działań podejmowanych przez polityków PiS-u, którym skutecznie udało się przejąć dotychczasowy elektorat PSL i Samoobrony.

Wynik wyborów na Lubelszczyźnie świadczy o dużej liczbie zwolenników partii Jarosława Kaczyńskiego, jak również samego jej lidera, kreowanego i postrzeganego jako przedstawiciela Polski solidarnej, ludzi biednych, regionów słabiej rozwiniętych, o silnych korzeniach patriotycznych i religijnych oraz konserwatywnym światopoglądzie.

Krajowe wyniki wyborcze po raz kolejny potwierdziły regionalne zróżnicowanie Polski, w której zachodnia i zachodnio-północna część oddaje głos na partie centroprawicowe lub lewicowe, zaś wschodnia i wschodnio-południowa na ugrupowania prawicowe. Na pytanie: dlaczego południe Polski głosuje na PiS?, profesor W. Bernacki odpowiada: „Tu była Galicja. Tu liczy się tradycja, wartości konserwatywne”. (Łosińska i inni 2010: A5). Podobna sytuacja ma miejsce na Lubelszczyźnie, gdzie istotne w dalszym ciągu są wartości konserwatywne, religijne i patriotyczne. Zdarzają się pewne odstępstwa jak np. zwycięstwo Bronisława Komorowskiego w Chełmie lub w Hajnówce (gdzie uzyskał 59% głosów wobec 11% oddanych na Jarosława Kaczyńskiego). W tym drugim przypadku na wysoki wynik wyborczy kandydata PO miało wpływ udzielone wcześniej poparcie Włodzimierza Cimoszewicza, mieszkańca Hajnówki. Pomimo tego podział polityczny jest wyraźnie zarysowany i niezmienny od kilkunastu lat, co świadczy o trwałej i mocno zakorzonionej świadomości Polaków z poszczególnych regionów naszego kraju.

Tabela 16. Frekwencja w wyborach prezydenckich (Polska, województwo lubelskie, wybrane powiaty i miasta)

Lokalizacja	Frekwencja (%)
Polska	54,94
województwo lubelskie	52,20
Biała Podlaska	57,07
Chełm	52,14
Lublin	61,83
Puławy	58,09
Zamość	54,36
powiat bialski	49,77
powiat chełmski	40,97
powiat lubelski	51,61
powiat puławski	54,17
powiat zamojski	47,55

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Frekwencja w I turze tegorocznych wyborów na prezydenta wyniosła niecałe 55% w całej Polsce, zaś w województwie lubelskim ponad 52%. Największy udział w wyborach odnotowano w Lublinie (prawie 62%) i powiecie puławskim (ponad 54%), najmniejszy w Chełmie (ponad 52%) i powiecie zamojskim (47,55%).

Tabela 17. Wyniki II tury wyborów prezydenckich (lubelskie versus Polska)

Imię i nazwisko kandydata	Wyniki woj. lubelskie	Wyniki Polska
Kaczyński Jarosław	595 231 (62,85%)	7 919 134 (46,99%)
Komorowski Bronisław	351 782 (37,15%)	8 933 887 (53,01%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 18. Wyniki II tury wyborów prezydenckich w wybranych miastach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Kaczyński Jarosław	13 604	13 880	83 261	12 381	15 567
Komorowski Bronisław	12 842	15 123	82 422	11 893	13 830

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Tabela 19. Wyniki II tury wyborów prezydenckich w wybranych powiatach Lubelszczyzny

Imię, nazwisko kandydata	bialski	chełmski	lubelski	puławski	zamojski
Kaczyński Jarosław	30 407	17 309	43 421	33 152	33 237
Komorowski Bronisław	17 585	10 643	18 047	22 078	12 347

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Wygranym drugiej tury wyborów prezydenckich został Bronisław Komorowski uzyskując ponad 53% głosów i pokonując kontrkandydata – Jarosława Kaczyńskiego ponad 6% przewagą głosów. Polityczna scena Polski jest wyraźnie podzielona na część zachodnią, w której większość głosów należała do B. Komorowskiego (z województwem lubuskim (66,7%) i zachodniopomorskim (66,26%) na czele) oraz część wschodnią gdzie największą liczbę zwolenników posiada Jarosław Kaczyński (Rzeczpospolita 2010: A3).

W województwie lubelskim pierwsze miejsce przypadło Jarosławowi Kaczyńskiemu (prawie 63% głosów), który nad swoim rywalem – Bronisławem Komorowskim uzyskał 25% przewagę. Większe poparcie polityk PiS-u zdobył tylko w województwie podkarpackim (65,19%). Prezes Prawa i Sprawiedliwości zwyciężył również we wszystkich, za wyjątkiem Chełma, miastach województwa lubelskiego, uzyskując jednak niewielką przewagę nad kontrkandydatem. Warto również zwrócić uwagę, że spośród wszystkich szesnastu miast wojewódzkich w Polsce, tylko w Lublinie zwycięstwo przypadło Jarosławowi Kaczyńskiemu. W pozostałych piętnastu miastach pierwsze miejsce zdobył Bronisław Komorowski.

Znacząca różnica w oddanych głosach ma miejsce w większości powiatów Lubelszczyzny (patrz tabela 19), w których kandydat PiS-u odniósł wyraźne zwycięstwo nad Bronisławem Komorowskim, uzyskując przewagą kilkunastu (a nawet kilkudziesięciu) tysięcy głosów. Największą enklawą J. Kaczyńskiego był po-

wiat janowski, gdzie uzyskał 82,90% wszystkich głosów (Dziennik Wschodni 2010: 8-9). Niewielką przewagę, w porównaniu z innymi powiatami, zdobył Jarosław Kaczyński w powiecie chełmskim, gdzie (przypomina autor) w mieście Chełm zwycięstwo odniósł kandydat Platformy Obywatelskiej. Enklawami Bronisława Komorowskiego obok Chełma były również Włodawa i Krasnystaw, gdzie zdobył odpowiednio 56,15 i 51,84% poparcia (Szydłowski 2010: 1).

Tabela 20. Frekwencja w wyborach prezydenckich (Polska, województwo lubelskie, wybrane powiaty i miasta)

Lokalizacja	Frekwencja (%)
Polska	55,31
województwo lubelskie	54,70
Biała Podlaska	59,21
Chełm	53,44
Lublin	60,69
Puławy	60,72
Zamość	54,77
powiat bialski	53,70
powiat chełmski	43,88
powiat lubelski	55,09
powiat puławski	58,00
powiat zamojski	51,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników PKW

Frekwencja w II turze wyborów zarówno w Polsce, jak również w samym województwie lubelskim była niewiele wyższa od frekwencji I tury wyborów. Analogicznie jak dnia 20 czerwca najczęściej głosujących spośród miast Lubelszczyzny pochodziło z Lublina (prawie 61%), najmniej z Chełma (ponad 53%). Spośród powiatów największe zaangażowanie w wyborach wykazali mieszkańcy powiatu puławskiego (58%), najmniejsze powiatu chełmskiego (około 44%).

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wyborczych zachowań i preferencji mieszkańców województwa lubelskiego na tle całego społeczeństwa polskiego pozwala sformułować kilka prawidłowości dotyczących specyfiki tego regionu, a zwłaszcza jej lokalnej społeczności:

- województwo lubelskie jest bastionem polityków wywodzących się z PiS oraz innych ugrupowań o charakterze pravicowym i ludowym, głoszących hasła sprawiedliwości i solidaryzmu społecznego, interwencjonizmu państwowego, egalitaryzmu w redystrybucji dochodów, wartości narodowo-katolickich
- w swoich preferencjach i zachowaniach wyborczych znacząca część mieszkańców Lubelszczyzny kieruje się korzyściami krótkoterminowymi, bez większych perspektyw na rozwój społeczno-gospodarczy, o czym świadczą między innymi wysokie wyniki wyborcze kandydata Samoobrony – Andrzeja Leppera
- poparcie społeczne na Lubelszczyźnie dla wspomnianych wcześniej ugrupowań wynika z kilku czynników, między innymi: wysokiego poziomu re-

ligijności mieszkańców; przywiązania do takich wartości jak: rodzina, naród, Kościół; trudnością z przystosowaniem się do zmian po 1989 roku, z adaptacją do nowych warunków życia; wyrazami sprzeciwu wobec dotkliwych i kosztownych reform, utratą miejsc pracy i wykluczeniem społecznym; czynnikami o charakterze demograficznym (niskie wykształcenie, przewaga środowisk wiejskich i małomiasteczkowych, struktura wiekowa)

- niska frekwencja wyborcza, oscylująca w granicach 49-52% świadczy o niskim stopniu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, niskim stopniu zaufania do instytucji, brakiem świadomości, że „mój głos jest w stanie coś zmienić”, co zresztą jest charakterystyczne w wielu regionach Polski, zwłaszcza słabo rozwiniętych, małomiasteczkowych i wiejskich gminach

Przedstawione wyniki badań potwierdzają obserwacje i wnioski innych analityków, badaczy tego typu zachowań. Można się zatem zgodzić z opinią Marka Ziółkowskiego, że system wartości i przekonań, w tym także partyjnych, kształtowany jest przez szereg czynników, które M. Ziółkowski dzieli na:

1. Te, które pochodzą z przeszłości odległej, tzn. ze społeczeństwa tradycyjnego, „przedsocjalistycznego”, np.: przywiązanie do wartości religijnych, narodowych, brak poszanowania dla władz, poczucie walki, poświęcenia, masowych manifestacji, słabo rozwinięty etos pracy.
2. Te, które są efektem oddziaływania socjalizmu, np.: traktowanie władzy jako narzuconej, oczekiwanie gwarancji zatrudnienia, opieki, brak wolności w życiu publicznym.
3. Te, które wywodzą się z doświadczenia historii najnowszej Polski, np.: działania opozycji demokratycznej, wizyty Jana Pawła II, stan wojenny, upadek komunizmu.
4. Te, które wywodzą się i oddziałują na teraźniejszość, np.: rozwój technologiczny, cywilizacyjny, globalizacja, zmiana wzorów myślenia, działania, nowe systemy wartości. (Ziółkowski 2006, 147-151). W podobny sposób wypowiadają się Mirosława Grabowska i Edmund Wnuk-Lipiński, twierdząc, że na zachowania wyborcze oddziałują czynniki ideowe, kulturowe, religijność i Kościół (Grabowska, Wnuk-Lipiński 2001: 163-166). Czynniki te bez wątpienia mają istotne znaczenie w zachowaniach społeczeństwa polskiego, jakie możemy zaobserwować w pierwszej dekadzie XXI wieku, po kilkunastu latach transformacji systemowej.

Wyniki wyborów prezydenckich z lat 2000-2010 utwierdzają w przekonaniu, że w dalszym ciągu, po dwudziestu latach przemian ustrojowych, mamy do czynienia z Polską podzieloną na dwie kategorie: Polskę A i Polskę B. Pierwsza z nich, jak mówi Mirosława Marody, jest bardziej mobilna, w której przemiany zachodzą dynamiczniej, co uczy społeczeństwo tolerancji dla obcych, akceptacji dla odmienności, różnorodności kulturowej i politycznej. Polskę B cechuje przypisanie do ziemi, mentalność wiejską, mniejsza mobilność, chęć do przesiedlenia (zobacz Marody 2010: 22-25). Wschodnia część Polski jest silnym re-

gionem polityków i partii prawicowych i ludowych, o charakterze socjalnym, aniżeli liberalnym. Silnie zakorzeniona mentalność konserwatywna i socjalistyczna, ścisły związek ze środowiskiem kościelnym, zachwianie sytuacji społeczno-ekonomicznej, oczekiwanie bezpieczeństwa socjalnego, to tylko kilka czynników, dla których lokalna społeczność Lubelszczyzny jest i będzie bastionem ugrupowań narodowo-konserwatywnych. Jednak zdaniem socjologa Włodzimierza Pańkowskiego sytuacja ta może ulec w przyszłości zmianie, bowiem mieszkańcy Polski, w tym również jej wschodniej części, są coraz bardziej mobilni, migrują jednego końca kraju do drugiego, niektóre regiony, miasta bogacą się, stanowiąc korzystną przestrzeń do zamieszkania. Przykładem takim jest – jak wskazuje Pańków – Białystok, w którym zwycięzcą został Bronisław Komorowski, pomimo, że województwo podlaskie oddało głos na Jarosława Kaczyńskiego (zobacz Czubkowska, Monkos 2010: A4).

Zdaniem politologa Kazimierza Kika podział wyborczy Rzeczypospolitej związany jest również z czynnikiem ekonomicznym. Centralna i zachodnia część Polski zawsze była bogatsza, bardziej uprzemysłowiona, wyedukowana (zobacz Czubkowska, Monkos 2010: A4). Polska A i B to również podział na Polskę miejską i prowincjonalną, gdzie na wsi istnieją silniejsze więzi religijne i rodzinne, utrzymuje się tradycja, kontrola rodzinna, sąsiedzka, parafialna. Trudniej jest przeciwstawić się z odmiennymi poglądami, zagłosować wbrew ogółowi społeczności.

Przezwyciężenie różnic pomiędzy zachodnią a wschodnią częścią Polski wydaje się być niemożliwa, a przynajmniej nie w najbliższym czasie. Przeprowadzona analiza wyników i zachowań wyborczych potwierdza ukonstytuowanie podziału kraju na dwie części, różniące się od siebie mentalnie, ekonomicznie, rozwojowo. Zlikwidowanie podziału jest, jak mówi Kazimierz Kik, pracą na pokolenia, zaś zmiana ugruntowanych różnic może być ściśle związana ze zmianami ekonomicznymi. Tego typu podziały występują w wielu krajach, jak chociażby we wschodnich i zachodnich Niemczech, południowej i północnej Italii czy wschodniej, prorosyjskiej i zachodniej, proeuropejskiej Ukrainie. Zlikwidowanie podziału Stanów Zjednoczonych na liberalną północ i konserwatywne południe zajęło władzom ponad pół wieku. Ile czasu zajmie Polsce? Trudno dziś wskazać konkretną odpowiedź, choć kilka lat trudno było w ogóle zadać tego typu pytanie. Obserwowane obecnie procesy pozwalają przypuszczać, że sytuacja taka może mieć w przyszłości miejsce również w Polsce, jednak z dużym prawdopodobieństwem należy stwierdzić, że zajmie to dłużej niż w Stanach Zjednoczonych.

Literatura:

1. CBOS (2003), Przed wyborami prezydenckimi – pewność poparcia, szanse wyborcze kandydatów, sympatie i antypatie elektoratów, komunikat z badań http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_128_05.PDF, 28.06.2010.

2. CBOS (2000), Deklarowane poparcie dla kandydatów na prezydenta tydzień przed wyborami, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2000/K_146_00.PDF, 27.06.2010.
3. Czubkowska S., Monkos A., (2010), Polska A i B przetrwa dekady, „Dziennik Gazeta Prawna”, nr. 129, s. A4.
4. Dudek A. (2002), Pierwsze lata III Rzeczypospolitej. 1989-2001, Wydawnictwo ARCANA, Kraków.
5. Dziennik Wschodni (2010), Sprawdź na kogo głosowali Twoi sąsiedzi. Wyniki wyborów, s. 8-9.
6. Hryniewicz J. T. (2004), Polityczny i kultury kontekst rozwoju gospodarczego, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
7. Koralewicz J., Ziółkowski M. (2000), Zmiany systemu wartości w Polsce, W: B. Mach, E. Wnuk-Lipiński, O życiu publicznym, kulturze i innych sprawach, Collegium Civitas Press & ISP PAN, Warszawa.
8. Kubik A. (2005), Kim są wyborcy Tuska i Kaczyńskiego, „Gazeta Wyborcza”, s. 4.
9. Łosińska E. i inni (2010), Polska podzielona jak zwykle, „Rzeczpospolita”, s. A5.
10. Marody M. (2010), Jeden prezydent, dwie Polski, „Newsweek Polska”, nr. 29/2010, s. 22-25.
11. Michalak M. (2006), Wyniki wyborów na Pomorzu Zachodnim. Socjologiczne uwarunkowania zachowań politycznych, W: W. Burger, M. Łuczak, P. Olechowska (red.), Wybory 2005. Polska i województwo zachodniopomorskie, Wydawnictwo Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 69.
12. Raciborski J. (2003), Polityka polska. Szkice. Wydawnictwo Akademickie ŻAK, Warszawa.
13. „Rzeczpospolita”, Więcej województw za Komorowskim, s. A3.
14. Szydłowski J. (2010), Lubelszczyzna za Kaczyńskim, „Dziennik Wschodni”, s. 2.
15. Uhlig D. (2005), Aż 15 proc. Leppera, „Gazeta Wyborcza”, s. 6.
16. Ziółkowski M., 2006, *Zmiany systemu wartości*, W: J. Wasilewski (red.), *Współczesne społeczeństwo polskie*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, s. 147-151.

Strony internetowe:

1. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lublin/ASS_ETASSETS_09w00_01rocz.pdf, 26.06.2010.
2. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_rocznik_demograficzny_2009.pdf, 26.06.2010.
3. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_pw_bezrobotni_stopa_wg_powiatow_05m_2010.xls, 26.06.2010.
4. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2000/K_141_00.PDF, 26.06.2010.
5. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/woj/060000.html>, 27.06.2010.
6. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/wb.html>, 27.06.2010.
7. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o09.html>, 27.06.2010.

8. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o10.html>, 27.06.2010.
9. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o08.html>, 27.06.2010.
10. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o11.html>, 27.06.2010.
11. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o12.html>, 27.06.2010.
12. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/wb.html>, 27.06.2010.
13. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/061401.htm>, 28.06.2010.
14. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066101.htm>, 28.06.2010.
15. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066201.htm>, 28.06.2010.
16. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066301.htm>, 28.06.2010.
17. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066401.htm>, 28.06.2010.
18. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060100.htm>, 28.06.2010.
19. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060300.htm>, 28.06.2010.
20. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060900.htm>, 28.06.2010.
21. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/062000.htm>, 28.06.2010.
22. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
23. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/F/index.htm>, 28.06.2010.
24. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 28.06.2010.
25. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 28.06.2010.
26. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
27. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 28.06.2010.
28. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
29. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/061400.htm>, 28.06.2010.
30. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
31. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
32. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 29.06.2010.
33. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066101.htm>, 29.06.2010.
34. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066201.htm>, 29.06.2010.
35. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066301.htm>, 29.06.2010.
36. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061401.htm>, 29.06.2010.
37. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060100.htm>, 29.06.2010.
38. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060300.htm>, 29.06.2010.
39. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060900.htm>, 29.06.2010.
40. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061400.htm>, 29.06.2010.
41. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/062000.htm>, 29.06.2010.
42. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 29.06.2010.
43. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 29.06.2010.
44. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 29.06.2010.
45. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
46. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 29.06.2010.
47. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061400.htm>, 29.06.2010.
48. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 29.06.2010.
49. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 29.06.2010.
50. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 29.06.2010.

PRESIDENTIAL ELECTIONS: 2000-2010. REGION OF LUBLIN VERSUS POLAND. SOCIO-POLITOLOGICAL ANALYSIS OF VOTING BEHAVIOUR

Social Dissertations No. 1 (V) 2011, p. 59-69

Dawid Błaszczak

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Summary: The main research aim of this paper is the attempt to synthesize socio-politological changes in voting behaviour of people in the Lubelskie Province in the first decade of the 21st century on the example of presidential elections of 2000, 2005 and 2010 in Poland. The author analyses voting behaviour of people in region of Lublin comparing it with national results. He tries to answer the following questions: what is the influence of socio-demographical factors, such as: place of residence, religiosity, culture and mentality on voting behaviour? Is there any political division of the Polish country and society? To what extent do people in Poland take part in elections, and what is the quality of citizen society? To what extent do people in Poland take advantage of their voting right?

This paper is based on the analysis of data gathered and published by the National Electoral Commission and other research centres. This paper uses analysis of contents of selected documents, reports and publications in sociology, history and political science concerning the subject of presidential elections in Poland, voting behaviour of people in Poland as well as cultural, demographic and historical conditions influencing voting behaviour.

The results of the analysis provide arguments to support the thesis that people of Lubelskie Province prefer presidential candidates of conservative views who support the idea of welfare state and state interventionism. Low turnout during elections proves low level of development of citizen society and is the reflection of common belief that „common citizen has little power”.

Key words: presidential election, voting behaviour and preferences, citizen society, socialist mentality, egalitarianism, state interventionism, conservative views

Instead of Introduction

Political and economic changes after 1989, described as system transformation, set Poland on new tracks, which finally lead to the creation of a new system as far as economy, institutions and society are concerned. Majority of Polish population perceived the departure from communism as a chance for new better future built on the basis of agreement, solidarity, justice and freedom. At the same time people expected that the division between “us” – the society and “them” – authorities, which caused many conflicts between those who rule and those ruled, will be done away with. The results of transformation were changes in the institutional and political spheres, which introduced legal and organizational instruments enabling people to take part in political elections. Elections became the foundations of legitimization of power at different levels. “Creation of political representation in parliament and in the form of the head of state through elections has evolved greatly since early 1990s” (Michalak: 2006). To what extent this type of evolution has taken place in Lubelskie Province? This paper tries to answer the above question based on the analysis of the results of presidential elections in the past ten years.

Lubelskie Province is one of three Provinces, lying on the border of the country called “Poland’s Eastern Wall”. The region of Lublin has the population of over 2 161 832 people, 1 006 032 (53,4%) in towns and 1 155 800 (46,6%) in the country. It is composed of 20 districts, 213 parishes, 3713 solectwo (the smallest Polish administrative unit), 41 towns and

4283 villages. Comparison of chosen specifications of Lubelskie Province and Poland is presented in the chart below.

Table 1. Lubelskie Province compared to Poland

Specification	Poland	Lubelskie Province
<i>Area in km</i>	312679	25122
<i>Population (in millions)</i>	38 135 876	2 161 832
<i>in towns</i>	23 288 181	1 006 032
<i>in the country</i>	14 847 695	1 155 800
<i>male</i>	18 414 926	1 047 039
<i>female</i>	19 720 950	1 114 800
<i>in pre-productive age</i>	7 349 669	432 386
<i>in productive age</i>	24 590 475	1 359 491
<i>in post-productive age</i>	6 195 732	369 955
<i>Number of crimes per 10,000 people</i>	284	231
<i>Average salary</i>	2942, 17	2603,71
<i>Unemployment rate (May 2010)</i>	11,9	12,5
<i>Investment expenses (in millions)</i>	217 259 700	7 628 700
<i>Per inhabitant in PLN</i>	5 700	3526
<i>GDP per capita in PLN</i>	30 873	20 913

Source: Author’s own work based on data by Central Statistical Office of Poland

Considerable part of the inhabitants of Lubelskie Province is composed of indigent farmers or former workers of State Agricultural Farms or other state factories, who are situated in lower in social ladder and who distrust state institutions and thus present

lower degree of intensification. According to Janusz Hryniewicz "groups of people who occupy low positions, and those whose situation, compared to other groups, becomes worse, present more negative attitude towards state institutions than groups who occupy higher positions, and whose life situation is more stable. (...) This reveals characteristic features of rural classes, their specific attitude towards the state and groups considered to occupy higher positions in society. Rural classes expect from them disinterested care, attention and other benefits on the grounds of belonging to the same nation" (Hryniewicz 2004, p. 247). The way social institutions are perceived as well as expectations towards them also depend on auto declaration of faith and religiousness. Catholics value mainly justice and equality over freedom and individualism of actions. Moreover, they are less law-abiding and often approve of violent protests, state interventionism and egalitarian politics of income redistribution. They disapprove of actions weakening social bonds, e.g. suicides, abortions, euthanasia, divorces and marital infidelity. (Hryniewicz 2004, pp. 130-134).

Process of social adjustment to new political and economical conditions differed throughout the country. In regions where unemployment decreased and poverty increased, people expressed dissatisfaction with such radical changes. This led to the appearance of political groups and politicians of conservative views, who related to the rules of solidarity, fighting unemployment, protecting jobs, introducing state interventionism and welfare state. They gained popularity especially among inhabitants of small towns, where in times of the People's Republic of Poland nearly everything depended on party officials governing the Province. One can still notice this socialistic mentality, which according to Jadwiga Koralewicz and Marek Ziółkowski, is connected with a specific attitude towards authorities and expectations concerning actions in the field of economy. Dichotomous division of society into "us"-the nation and "them"-authorities is expressed in the fact that people expect solving all problems and providing social help as in their view this is what they rightfully deserve. Considerable part of Polish society thinks that authorities should analyze their needs and satisfy them. (Koralewicz, Ziółkowski 2007, pp. 210-211).

Presidential Election 2000

Presidential election that took place on 8th October 2000 set the whole political stage in the state of readiness, this included the candidates as well as those observing the third general election of the President of the Republic of Poland. The undisputed leader of the election was the then President Aleksander Kwaśniewski, who occupied the lists of most popular politicians. This was due to his skills and abilities presented in dealing with the government of AWS-UW (Solidarity Electoral Action-Freedom Union), as well as non-political factors, such as the popularity of his wife - Jolanta Kwaśniewska, who was well-known for reasons such as charity work. This put his opponents

in a difficult situation, especially since the results of some polls suggested his possible win in the first round. (e.g. according to Centre for Public Opinion Research (CBOS) in the presidential elections in 2000 Aleksander Kwaśniewski had the support of 55 to 65% voters, CBOS: 2000), leaving other candidates far behind. As far as parties are concerned: 96% of members of SLD (Democratic Left Alliance), 31% of members of UW (Freedom Union), 39% of members of PSL (Polish People's Party) and 22% of members of AWS (Solidarity Electoral Action) declared to support Kwaśniewski. His popularity did not decrease even after the publication of a video documenting Kwaśniewski's visit in Kalisz, in which he encouraged Marek Siwiec to mock Pope John Paul II and kiss the ground. According to survey by Centre for Public Opinion Research 83% of people declared that the video would not influence their decision during elections. Only 4% of people decided not to support Kwaśniewski after having watched the recording. (Dudek 2002, p. 488).

AWS (Solidarity Electoral Action) was also facing difficulties due to lack of unanimous support for the candidacy of Marian Krzaklewski. According to Centre for Public Opinion Research Krzaklewski could expect the support of 36% members of AWS (CBOS: 2000). Quarrels in the AWS government led by the Prime Minister Jerzy Buzek also had their negative influence on the result of the election, especially for Krzaklewski.

The leader of Samoobrona (Self-defence of the Republic of Poland) - Andrzej Lepper gained significant support before the election. He gained fame and found supporters in the most frustrated farmers and workers by organizing road blocks. Another candidate with chances for good results in the election was, at that time non-party candidate, Andrzej Olechowski, who wanted to limit nomenclature of parties, lead sensible foreign policy and build citizen society. As far as political parties are concerned 55% of UW members and 21% of SLD members declared to support him.

Finally thirteen candidates met the requirements and took part in the election, they were: Dariusz Grabowski, Piotr Ikonowicz, Jarosław Kalinowski, Janusz Korwin-Mikke, Marian Krzaklewski, Aleksander Kwaśniewski, Andrzej Lepper, Jan Łopuszański, Andrzej Olechowski, Jan Olszewski, Bogdan Pawłowski, Lech Wałęsa and Tadeusz Wilecki.

Results of the election are presented in the chart below:

Table 2. Results of presidential election in 2000 (Lubelskie Province versus Poland)

Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Grabowski Dariusz	5 627 (0.57%)	89 002 (0.51%)
Ikonowicz Piotr	2 384 (0.24%)	38 672 (0.22%)
Kalinowski Jarosław	165 310 (16.85%)	1 047 949 (5.95%)
Korwin-Mikke Janusz	13 109 (1.34%)	252 499 (1.43%)
Krzaklewski Marian	160 165 (16.33%)	2 739 621 (15.57%)
Kwaśniewski Aleksander	437 254 (44.58%)	9 485 224 (53.90%)
Lepper Andrzej	54 448 (5.55%)	537 570 (3.05%)
Łopuszański Jan	10 274 (1.05%)	139 682 (0.79%)
Olechowski Andrzej	120 545 (12.29%)	3 044 141 (17.30%)
Pawłowski Bogdan	1 215 (0.12%)	17 164 (0.10%)
Wałęsa Lech	8 236 (0.84%)	178 590 (1.01%)
Wilecki Tadeusz	2 348 (0.24%)	28 805 (0.16%)

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 3. Results of presidential election in the region of Lublin according to electoral districts

Candidate	Biała Podlaska District 9	Chełm District 10	Lublin District 8	Puławy District 11	Zamość District 12
Grabowski Dariusz	835	624	2 205	912	1 049
Ikonowicz Piotr	409	270	924	412	369
Kalinowski Jarosław	32 095	16 863	36 969	28 360	51 050
Korwin-Mikke Janusz	1 532	1 184	6 361	2 035	1 997
Krzaklewski Marian	24 725	14 780	60 408	21 270	38 973
Kwaśniewski Aleksander	74 852	58 226	144 888	72 087	87 194
Lepper Andrzej	11 233	7 487	13 221	8 291	14 216
Łopuszański Jan	1 757	579	4 474	1 447	2 017
Olechowski Andrzej	17 033	11 821	53 166	19 146	19 379
Pawłowski Bogdan	235	104	425	223	228
Wałęsa Lech	1 433	864	3 135	1 246	1 558
Wilecki Tadeusz	356	267	870	331	524

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The winner of presidential election was Aleksander Kwaśniewski, who gained a total of 53.90% of all votes (44.58% in the Lubelskie Province) and defeated

his opponents in the first round. Andrzej Olechowski was second in Poland (17.30%), however, in the Lubelskie Province the candidate of PSL Jarosław Kalinowski took this place (16.85%). Marian Krzaklewski got 15.57% of votes (in the region of Lublin 16.33%), which gave him the third place. The results in particular electoral districts of the Lubelskie Province did not differ much from those in the rest of the country. The winner in all the districts was Aleksander Kwaśniewski, whereas the second and third places, depending on the district, were taken by Jarosław Kalinowski and Marian Krzaklewski. The exception to this was the district of Lublin, where Andrzej Olechowski got the third result. The results of the election proved earlier surveys right and confirmed the popularity of Aleksander Kwaśniewski in the whole of Poland, especially in western and northern parts. (Dudek 2002, p. 489). Good result of Jarosław Kalinowski in the region of Lublin was the evidence of the strong position of PSL, identified with Polish countryside and agriculture, in this region. The interesting fact is that Kalinowski managed to defeat the leader of Samoobrona – Andrzej Lepper, who, after all, was considered to be the defender of Polish villages and small towns.

Table 4. Turnout in the presidential election (Poland, the Lubelskie Province and its electoral districts)

Location	Turnout (%)
Poland	61.12
Lubelskie Province	69.04
Biała Podlaska, District 9	58.61
Chełm, District 10	55.76
Lublin, District 8	61.42
Puławy, District 11	58.45
Zamość, District 12	58.19

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Turnout in the presidential election in Poland reached 61%. The result in the Lubelskie Province can be considered as good and it reached 69%. The highest number of people voted in the district of Lublin (over 61%), and the lowest in the district of Chełm (about 56%).

Presidential Election 2005

Presidential election of 2005 were a bit specific, since it was timed so that it coincided with the parliamentary election, which required parties to make decisions that would bring the best results in both elections. This situation was especially difficult for PiS (Prawo i Sprawiedliwość – Law and Justice) as the society was against the posts of President and Prime Minister occupied by twin brothers – Jarosław and Lech Kaczyński. In the end Jarosław Kaczyński stated that if PiS won election, he would not take the post of Prime Minister. This increased the chances of Lech Kaczyński to win the presidential election.

Only three candidates of major political parties really counted in the struggle for votes, i.e. Lech Kaczyński of PiS, Donald Tusk of PO (Platforma Obywatel-

ska- Civic Platform) and Włodzimierz Cimoszewicz of SLD. According to the results of pre-election surveys conducted by Central Statistical Office of Poland in July 2005 Włodzimierz Cimoszewicz (35%) was most likely to defeat Lech Kaczyński (16%). Then, several months before the election, loud scandal was revealed: Anna Jarucka, working for Włodzimierz Cimoszewicz, testified that she had been ordered by him to forge his financial disclosure statement. This caused a wave of accusations aimed at Cimoszewicz, who stated that the deposition of Anna Jarucka was false, however, withdrew from the election.²⁸ Two other candidates Maciej Giertych and Zbigniew Religa did the same. Finally there were twelve candidates left: Henryk Bochniarz, Marek Borowski, Leszek Bubel, Liwiusz Iłasz, Lech Kaczyński, Jarosław Kalinowski, Janusz Korwin-Mikke, Andrzej Lepper, Jan Pyszko, Adam Słomka, Donald Tusk and Stanisław Tyimiński – who had taken part in presidential election 1990, and was known as „the magician from Peru”.

Table 5. Results of the first round of presidential election 2000 (Lubelskie Province versus Poland)

Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Bochniarz Henryka	8766 (1.03%)	188 598 (1.26%)
Borowski Marek	65 399 (7.70%)	1 544 642 (10.33%)
Bubel Leszek	1 685 (2.0%)	18 828 (0.13%)
Iłasz Liwiusz	1 907 (0.22%)	31 691 (0.21%)
Kaczyński Lech	310 240 (36.52%)	4 947 927 (33.10%)
Kalinowski Jarosław	30 684 (3.61%)	269 316 (1.80%)
Korwin-Mikke Janusz	11 875 (1.40%)	214 116 (1.43%)
Lepper Andrzej	221 299 (26.05%)	2 259 094 (15.11%)
Pyszko Jan	997 (0.12%)	10 371 (0.17%)
Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Bochniarz Henryka	8766 (1.03%)	188 598 (1.26%)
Borowski Marek	65 399 (7.70%)	1 544 642 (10.33%)

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 6. Results of the first round of presidential election in selected towns of the Lubelskie Province

Candidate	Biała Podlaska	Chelm	Lublin	Puławy	Zamość
Bochniarz Henryka	389	326	2 286	265	316
Borowski Marek	2 858	3 239	17 831	2 431	3 215
Bubel Leszek	38	45	336	43	40
Iłasz Liwiusz	51	80	289	41	63
Kaczyński Lech	9 166	9 804	67 688	8 766	11 292
Kalinowski Jarosław	409	365	1 720	297	438
Korwin-Mikke Janusz	383	414	3 602	427	483
Lepper Andrzej	3 113	3 461	9 595	1 910	2 826
Pyszko Jan	18	13	61	8	21
Słomka Adam	15	13	86	7	16
Tusk Donald	6 937	8 452	57 290	7 874	7 250
Tymiński Stanisław	47	43	157	30	37

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 7. Results of the first round of presidential election in selected districts of the Lubelskie Province

Candidate	Balski District	Chelmski District	Lubelski District	Puławski District	Zamojski District
Bochniarz Henryka	393	162	499	505	252
Borowski Marek	2 419	1 233	2 325	3 859	1 667
Bubel Leszek	111	42	66	84	67
Iłasz Liwiusz	143	55	81	90	96
Kaczyński Lech	14 523	6 642	19 659	17 766	15 786
Kalinowski Jarosław	2 318	1 052	2 428	1 326	1 881
Korwin-Mikke Janusz	380	185	614	768	349
Lepper Andrzej	13 813	9 920	16 277	9 829	13 976
Pyszko Jan	29	18	17	25	28
Słomka Adam	21	15	24	34	18
Tusk Donald	8 106	4 212	8 591	13 366	5 276
Tymiński Stanisław	78	53	57	64	45

Source: author's own work based on the results of National Electoral Commission

The first round was won by Donald Tusk who got the biggest number of votes in Poland 36.33% and who defeated Lech Kaczyński (33.10%) and Andrzej Lepper (15.11%). In the Lubelskie Province the winner was Lech Kaczyński with 36.52% of votes, Andrzej Lepper was second (26.05%) and Donald Tusk third (22.92%). Analysing the results of the election in the

²⁸ Anna Jarucka was charged with making a false deposition and revealing national secrets. In May 2010 Anna Jarucka was found guilty and sentenced to 18 months of prison in suspension for 5 years for making a false deposit, using forged documents and concealing authentic documents.

Lubelskie Province, it is worth mentioning that the winner was Lech Kaczyński, with the exception of Chełm District where the winner was Andrzej Lepper. The second place in the towns of the region of Lublin was taken by Donald Tusk and the third place to Marek Borowski in Lublin, Puławy and Zamość or to Andrzej Lepper in Biała Podlaska and Chełm. As far as districts are concerned the results were as follows: the winner in all districts was Lech Kaczyński, the second and the third places were taken by Donald Tusk or Andrzej Lepper, depending on the district. The results in the Lubelskie Province showed that people in the region in majority support conservative rightist parties, who support social solidarity, welfare state and who address the values of religion and ethics and criticise the government of the Republic of Poland for its actions.

The strong position of the Samoobrona's candidate – Andrzej Lepper in the presidential election 2005 is definitely a fact worth noticing. He won the support of big and small farmers, the unemployed and the bankrupt (or nearly bankrupt) businessmen from small towns. His supporters often point at the episodes from his life, such as being a member of PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza – Polish United Workers' Party), his praise of the era of Edward Gierek and his struggle with the government to guarantee the purchase of farm products at rewarding price. (Raci-borski 2003, p. 46-47). The reasons why he gained his voters were that "...he was there for people, he talked things that people wanted to hear. He also promised a lot. (...) This is why people thought of him "he is one of us" (Uhling 2005, p. 11). His high results in places with low turnout suggest that he became a kind of "wake up call" for people and that he encouraged them to vote.

The great loser of the election turned out to be Jarosław Kalinowski, whose campaign was not expressive enough and who, himself, lacked charisma or the will to fight. His participation in the election was caused mainly by the fears that PSL would disappear from the political stage, rather than by the will and aspirations to be the President.²⁹ The result was that this typically "rural" party lost some of its strong supporters for the benefit of Samoobrona and Andrzej Lepper.

Table 8. Turnout in the presidential election (Poland, the Lubelskie Province, selected districts and towns)

Location	Turnout (%)
Poland	49.74
Lubelskie Province	49.24
Biała Podlaska	52.43
Chełm	47.20
Lublin	57.51
Puławy	53.40
Zamość	48.47
Białski District	48.00

²⁹ More in (ed.) Migalski M. 2007 *Polski system partyjny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Chełmski District	40.80
Lubelski District	47.77
Puławski District	50.28
Zamojski District	45.31

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The turnout in the first round of the presidential election 2005 was relatively low, less than half of all the legal voters took part in it (49.74%), similarly in the Lubelskie Province (49.24%). In the region of Lublin the turnout was the biggest in Lublin (57.51%), and as far as districts are concerned in the Puławy District (50.28%). Regions with the lowest turnout were the town of Chełm (47.20%) and the Chełmski District (40.80%).

Two candidates representing the two major parties in Poland qualified to the second round of the election, they were: Donald Tusk of PO and Lech Kaczyński of PiS. The case of "grandfather in Wehrmacht" became a special part of the campaign. Jacek Kurski of PiS publicly announced that Donald Tusk's grandfather – Józef Tusk voluntarily joined Wehrmacht. The accusations were discarded by Donald Tusk, who explained that at that times Germans forced Polish people to join the Nazi army. Lech Kaczyński tried to distance himself from the words of Jacek Kurski, however, it is possible that this case had a serious impact on the final result of the second round of presidential election.

Table 9. Results of the second round of presidential election 2000 (Lubelskie Province versus Poland)

Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Kaczyński Lech	611 601 (70.48%)	8 257 468 (54.04%)
Tusk Donald	256 128 (29.52%)	7 022 319 (45.96%)

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 10. Results of the second round of presidential election in selected towns of the Lubelskie Province

Candidate	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Kaczyński Lech	14 416	15 797	94 097	13 428	17 424
Tusk Donald	9559	11 141	73 699	9 605	9 707

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 11. Results of the second round of presidential election in selected districts of the Lubelskie Province

Candidate	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Kaczyński Lech	14 416	15 797	94 097	13 428	17 424
Tusk Donald	9559	11 141	73 699	9 605	9 707

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Contrary to the results of pre-electoral surveys the winner of the second round of presidential election 2005 became the candidate of PiS – Lech Kaczyński, who got 54.04% of all votes (in the Lubelskie Province it was over 70%). His opponent Donald Tusk got 45.96% of all votes (in Lubelskie Province it was 29, 52%). Situation was similar in all towns of the Lubelskie Province where Lech Kaczyński was undisputed winner. This can be explained by the fact that Lech Kaczyński gained the votes of people supporting Jarosław Kalinowski and Andrzej Lepper, and thanks to his vision of “solidary Poland”, which many interpreted as a sign of solidarity with small towns and villages.

In districts of the region of Lublin Lech Kaczyński got 3 to 4 times more votes than his opponent, which confirmed popularity and strong position of Kaczyński and PiS in eastern parts of Poland. : „The South and the East of Poland are strongly rightist. Those traditions date back to the times of partitions.” (Kubik 2005, p. 4). In contradiction to Donald Tusk, Lech Kaczyński's electorate consists mainly of poor older people with conservative mentality and poor education who live in small towns and villages and with strong connection with the Church.

Table 12. Turnout in the presidential election (Poland, the Lubelskie Province, selected districts and towns)

Location	Turnout (%)
Poland	50.99
Lubelskie Province	50.48
Biała Podlaska	54.07
Chełm	48.62
Lublin	60.14
Puławy	56.01
Zamość	51.07
Biański District	47.76
Chełmski District	40.20
Lubelski District	50.28
Puławski District	51.74
Zamojski District	47.67

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The turnout in the second round of the election was not much bigger than in the first round. The total of 51% of legal voters took part in the election (in the Lubelskie Province it was 50%). Similarly to the first round the turnout in the Lubelskie Province was the biggest in Lublin (over 60%), and the lowest in Chełm (48.62%). As far as districts are concerned the most active was the Puławski District (51.74%), the least – the Chełmski District (40.20%).

Presidential Election 2010

The atmosphere of the 2010 presidential election was much different than predicted in prognoses and assumptions made year before it. The first surprise was the fact that Donald Tusk, head politician of PO and a sure winner, would not participate in the election. As a result of long debates, discussions and election within PO Bronisław Komorowski was chosen the

party's candidate for the election.³⁰ The tragic events that took place near Smoleńsk on the 10th April 2010, where many Polish politicians, including candidates for the presidential election: Lech Kaczyński and Janusz Szmajdziński, died in a plane crash, resulted in radical changes on the political stage. Since two major parties PiS and SLD lost their candidates, Jarosław Kaczyński and Grzegorz Napieralski were chosen to replace them.

The tragic happenings of 10th April 2010 changed the character of the whole electoral campaign, and according to some people could influence the balance of power in the election as well as its results. Many politician and observers of the political stage were afraid that the tragedy might be used as a way of improving the election's results. Not so long after this Poland was struck by another disaster: flood, which destroyed many regions of Poland and left many people without places to live, jobs or material belongings. Those two events revealed the truth about the condition of Polish Army and the level of safety of Polish citizen. Thorough analysis proved weak condition of Polish Army, including Air Forces, and low level of security in case of natural disasters. Information concerning the inefficiency of government in both taking anti-flood measures and investigating the causes of the Smoleńsk catastrophe started appearing in the media. Signals of this type can be important as far as the final result of election is concerned.

The date of the early presidential election was set on 20th June 2010. Pre-electoral surveys showed that the PO candidate- Bronisław Komorowski would come first, before Jarosław Kaczyński, Grzegorz Napieralski etc. Some of the survey centres predicted that Komorowski would win in the first round, however, this did not happen in reality.³¹

Table 13. Results of the first round of presidential election 2010 (Lubelskie Province versus Poland)

Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Jurek Marek	10 687 (1.18%)	177 315 (1.06%)
Kaczyński Jarosław	443 119 (48.76%)	6 128 255 (36.46%)
Komorowski Bronisław	251 287 (27.65%)	6 981 319 (41.54%)
Korwin-Mikke Janusz	21 991 (2.42%)	416 898 (2.48%)
Lepper Andrzej	19 715 (2.17%)	214 657 (1.28%)
Morawiecki Kornel	1 201 (0.13%)	21 596 (0.13%)
Napieralski Grzegorz	116 152 (12.78%)	2 299 870 (13.68%)

³⁰ The other candidate of PO was the Minister of Foreign Affairs Radosław Sikorski, however, he came second in internal party election, which resulted in the decision to make Bronisław Komorowski the party's candidate.

³¹ Some surveys predicted the victory of B. Komorowski in the first round, e.g. according to PBS/DGA for „Gazeta Wyborcza” B. Komorowski would get 51% of votes in the first round.

Olechowski Andrzej	11 381 (1.25%)	242 439 (1.44%)
Pawlak Waldemar	31 536 (3.47%)	294 273 (1.75%)
Ziętek Bogusław	1 795 (0.20%)	29 548 (0.19%)

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 14. Results of the first round of presidential election in selected towns of the Lubelskie Province

Candidate	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Jurek Marek	359	249	2 649	299	310
Kaczyński Jarosław	10 493	10 676	70 192	9 674	12 572
Komorowski Bronisław	9 188	11 340	66 613	9 006	9 966
Korwin-Mikke Janusz	756	729	6 203	687	815
Lepper Andrzej	242	270	940	135	308
Morawiecki Kornel	25	26	233	36	30
Napieralski Grzegorz	3 975	4 908	19 603	3 022	4 327
Olechowski Andrzej	415	356	3 130	398	438
Pawlak Waldemar	418	341	1 763	262	385
Ziętek Bogusław	64	51	251	30	64

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 15. Results of the first round of presidential election in selected districts of the Lubelskie Province

Candidate	Balski District	Chełmski District	Lubelski District	Puławski District	Zamojski District
Jurek Marek	501	247	797	614	337
Kaczyński Jarosław	21 722	11 522	31 049	24 322	24 612
Komorowski Bronisław	11 726	7 170	12 829	15 736	8 179
Korwin-Mikke Janusz	828	490	1 342	1 367	686
Lepper Andrzej	1 221	1 906	1 630	870	1 222
Morawiecki Kornel	68	36	77	75	61
Napieralski Grzegorz	5 607	3 960	6 419	6 446	4 497
Olechowski Andrzej	461	278	718	763	379
Pawlak Waldemar	2 386	1 284	3 508	1 324	2 046
Ziętek Bogusław	69	63	105	106	72

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Bronisław Komorowski won the first round of presidential election gaining 41.54% of votes, and defeated Jarosław Kaczyński (36.46%) and Grzegorz Napieralski (13.68%). Victory in the Lubelskie Province went to Jarosław Kaczyński (48.76%), who defeated Bronisław Komorowski (27.65%) and Grzegorz Napieralski (12.78%). The results of the first round of presidential election were similar in the towns and districts of the region of Lublin, with exception of Chełm where the winner was the PO's candidate Bronisław Komorowski. J. Kaczyński gained most advantage over B. Komorowski in the districts of Zamość, Lublin and Biała Podlaska. Relatively good result of Grzegorz Napieralski, SLD's candidate, was achieved thanks to young voters (50% of his voters were young people), who chose leftist candidate because of his support of moral tolerance and freedom of the individual. What is more, he seemed to be an open person, who understood the needs of contemporary young generation. According to Hanna Świda-Ziemia, sociologist, this is a signal that leftist parties have perspectives of development for young people who are past the fascination with capitalism and who are fed up with the fight between PiS and PO.³²

One of the biggest losers of the election was Waldemar Pawlak, who got only 1.75% of votes (3.47% in the Lubelskie Province). Andrzej Lepper's result was similarly bad, especially in comparison to that of 2005, he got only 1.28% of votes (2.47% in the Lubelskie Province). This may be the sign of marginalising their parties by Polish society. It is also the result of actions undertaken by the politicians of PiS, who were successful in taking over the usual voters of PSL and Samoobrona.

The results of the presidential election in the region of Lublin proves high number of supporters of Jarosław Kaczyński's party, as well as the leader himself, whose is created and perceived as a representative of solidary Poland, poor people, underdeveloped regions with strong patriotic and religious roots and conservative views.

National results of the election proved regional diversity of Poland. Western and north-western parts of the country vote for centre-right or leftist parties, whereas eastern and south-eastern parts tend to vote for rightist parties. Why the South of Poland votes for PiS? Prof. W. Biernacki's answer to this question is: "This was Galicia. This is where tradition and conservative values count" (ed. Łosińska 2010: A5). Similar situation takes place in the region of Lublin where conservative, religious and patriotic values are still important. However, some exceptions occasionally happen, e.g. victory of Bronisław Komorowski in Chełm and Hajnówka (where he got 59% of votes while Jarosław Kaczyński only 11%). In the latter case the high number of votes was caused by Włodzimierz Cimoszewicz, citizen of Hajnówka, supporting the PO's candidate. Despite this, the country's political

³² More in D. Wilczak, Świat młodych, *Newsweek*, 27/2010, pp. 26-28, Interview with Prof. Hanna Świda-Ziemia

division is still clearly marked and unchanged for many years, which proves permanent and deep-rooted awareness of Polish people from particular regions of the country.

Table 16. Turnout in the presidential election (Poland, the Lubelskie Province, selected districts and towns)

Location	Turnout (%)
Poland	54.94
Lubelskie Province	52.20
Biała Podlaska	57.07
Chełm	52.14
Lublin	61.83
Puławy	58.09
Zamość	54.36
Białski District	49.77
Chełmski District	40.97
Lubelski District	51.61
Puławski District	54.17
Zamojski District	47.55

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The turnout of the first round of the presidential election in Poland reached nearly 55%, while in the Lubelskie Province over 52%. Most people voted in Lublin (nearly 62%) and in the Puławski District (over 54%), the fewest in Chełm (over 52%) and in the Zamojski District (47.55%).

Table 17. Results of the second round of presidential election 2010 (Lubelskie Province versus Poland)

Candidate	Results Lubelskie Province	Results Poland
Kaczyński Jarosław	595 231 (62.85%)	7 919 134 (46.99%)
Komorowski Bronisław	351 782 (37.15%)	8 933 887 (53.01%)

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 18. Results of the second round of presidential election in selected towns of the Lubelskie Province

Candidate	Biała Podlaska	Chełm	Lublin	Puławy	Zamość
Kaczyński Jarosław	13 604	13 880	83 261	12 381	15 567
Komorowski Bronisław	12 842	15 123	82 422	11 893	13 830

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

Table 19. Results of the second round of presidential election in selected districts of the Lubelskie Province

Candidate	Balski District	Chełmski District	Lubelski District	Puławski District	Zamojski District
Kaczyński Jarosław	30 407	17 309	43 421	33 152	33 237
Komorowski Bronisław	17 585	10 643	18 047	22 078	12 347

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The winner of the second round of the presidential election was Bronisław Komorowski who got 53% of votes, and defeated his opponent – Jarosław Kaczyński with 6% advantage. Polish political stage is clearly divided into the western part – supporting B. Komorowski (especially in the Lubuskie Province (66.7%) and in the Zachodniopomorskie Province (66.26%)) and the eastern part – mainly supporting Jarosław Kaczyński (Rzeczpospolita 2010: A3).

As far as the Lubelskie Province is concerned the winner was Jarosław Kaczyński (nearly 63% of votes), who defeated his opponent with the advantage of 25% of votes. The support for the candidate of PiS was biggest only in the Podkarpackie Province (65.19%). The president of Law and Justice was victorious in all the towns of the Lubelskie Province, except for Chełm, though the advantage he got over his opponent was only slight. It is also worth noticing that among all the 16 capitals of Provinces in Poland, Jarosław Kaczyński won only in Lublin, in the remaining 15 cities the winner was Bronisław Komorowski.

There is a significant difference in the number of votes in majority of districts of the region of Lublin (Chart 19), where the victory of the candidate of PiS over Bronisław Komorowski was well-marked, it reached even tens of thousands of votes. The strongest enclave of J. Kaczyński was the Janów District, where he got 82.90% of all votes (Dziennik Wschodni 2010: 8-9). The advantage gained by Jarosław Kaczyński in the Chełm District, let us remember that in Chełm it was the PO's candidate who won, was only slight compared to other districts. The strongest enclave of Bronisław Komorowski, apart from Chełm, were Włodawa (56.15%) and Krasnystaw (51.84%) (Szydłowski 2010: 1).

Table 20. Turnout in the presidential election (Poland, the Lubelskie Province, selected districts and towns)

Location	Turnout (%)
Poland	55.31
Lubelskie Province	54.70
Biała Podlaska	59.21
Chelm	53.44
Lublin	60.69
Puławy	60.72
Zamość	54.77
Biański District	53.70
Chelmski District	43.88
Lubelski District	55.09
Puławski District	58.00
Zamojski District	51.27

Source: Author's own work based on the results of National Electoral Commission

The turnout in the second round of the presidential election, both in Poland and in the Lubelskie Province, was slightly higher than that in the first round. As far as towns are concerned, the highest number of people who voted in the region of Lublin, just as on June 20th, were from Lublin (61%), while the lowest in Chelm (over 53%). If we consider districts, the most involvement was presented by the people of the Puławski District (58%), while the least was presented in the Chelmski District (circa 44%).

Conclusions

The analysis of voting behaviour and preferences of the inhabitants of the Lubelskie Province compared to the whole of Polish society leads to formulation of certain general characteristic features that describe the specificity of this region, especially its local people:

- the Lubelskie Province is the stronghold of PiS and politicians of other rightist and rural parties supporting social solidarity, state interventionism, egalitarian politics of income redistribution and national-catholic values.
- voting behaviour and preferences of the inhabitants of the region of Lublin are based on short-term benefits rather than the perspectives of socio-economic development, the consequences of this were high results of the candidate of Samoobrona – Andrzej Lepper.
- social support for those parties in the region of Lublin is the result of several factors, such as: high level of religiousness, attachment to certain values: family, nation, the Church; difficulty in adapting to the changes brought by the year 1989 as well as the new living conditions; opposition towards serious and costly reforms, loss of places of work and social exclusion; demographic factors (poor education, dominantly rural/provincial backgrounds, age stricture)
- low turnout of 49-52% proves low level of development of citizen society, low level of trust towards institutions and lack of awareness that “my vote can make a difference”, which is characteristic

of many underdeveloped Polish rural/provincial municipalities

The results of research presented in this paper prove observations and conclusions of other analysts and experts in the field. Thus we can agree with the opinion of Marek Ziółkowski that systems of values, including political values, is shaped by a number of factors which can be divided into:

1. Those resulting from further past, that is from traditional “pre-socialistic” society e.g. attachment to religious and national values, lack of respect for the authorities, sense of fight, sacrifice, mass manifestations and poorly developed work ethos.
2. Those resulting from socialism e.g.: treating all authorities as imposed, expectations of guaranteed employment, care and lack of freedom in social life.
3. Those resulting from the experiences of Poland's contemporary history: the actions of democratic opposition, visits of Pope John Paul II, martial law, the fall of communism.
4. Those resulting from, and influencing, the present e.g.: technological development, civilisation, globalisation, change in the way of thinking and acting, new system of values. (Ziółkowski 2006, p. 147-151). Mirosława Grabowska and Edmund Wnuk-Lipiński seem to express similar point of view, as they claim that voting behaviour is influenced by factors such as: the cause, culture, religiousness and the Church (Grabowska, Wnuk-Lipiński 2001, p. 163-166). Those factors are undoubtedly essential in the behaviours of Polish society, which could be observed in the first decade of the 21st century, several years after the system transformation.

The results of the elections from 2000 to 2010 prove that, in spite of nearly twenty years that have passed since the system change, Poland is still divided into two parts: Poland A and Poland B. The former part, according to Mirosława Marody, is more mobile and with more dynamic changes, which teach society tolerance and acceptance for cultural and political diversity. Poland B is characterised by attachment to the land, rural mentality, lower mobility and willingness to migration (Marody 2010, p. 22-25). The eastern part of Poland is a strong centre of politicians of rightist and people's parties of social character rather than liberal. Deep-rooted conservative and socialistic mentality, close relationship with the church, unstable socio-economic situation, expectations of social security- those are only some of the reasons why the local community of the region of Lublin is a stronghold of national-conservative parties. However, according to Włodzimierz Pańkow, sociologist, this situation can change in the future because the people of eastern Poland are becoming more and more mobile and migrate across the country, some regions and towns are becoming wealthier and thus can be seen as favourable places for settling. Pańkow provides the example of Białystok, where Bronisław Komorowski won, though in general the Podlaskie Province voted for Jarosław Kaczyński (Czubkowska, Monkos 2010: A4).

According to Kazimierz Kika, politologist, the reason why Poland is divided when it comes to voting

is also conditioned by the economic factor. Central and western parts of Poland have always been richer, more industrial and better educated (Czubkowska, Monkos 2010: A4). Poland A and B is also a division into urban and rural Poland, in which religious and family bonds, control of family, neighbours and church are strong. This means it is more difficult to oppose, to have different views or to vote against the majority of the community.

Overcoming the differences between the western and the eastern parts of Poland seems to be impossible, at least as presently. The analysis of the elections' results and voting behaviour proves that Poland is divided into two parts, which are different as far as mentality, economy and level of development are concerned. According to Kazimierz Kik, eliminating this division will take generations, and change of such strongly established differences can be strictly connected with economic changes. This type of division can be observed in many countries such as: western/eastern Germany, southern/northern Italy or eastern (pro-Russian)/ western (pro-European) Ukraine. Eliminating the division into the liberal north and the conservative south in the USA took the authorities half a century. How long will it take in Poland? It is difficult to think of an answer, but not so long ago even thinking of the question was hard. Processes that can be presently observed lead to assumptions that Poland can follow the example of the USA, however, it is highly probable that it will need more time.

Bibliography:

1. CBOS (2003), Przed wyborami prezydenckimi – pewność poparcia, szanse wyborcze kandydatów, sympatie i antypatie elektoratów, komunikat z badań
http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_128_05.PDF, 28.06.2010.
2. CBOS (2000), Deklarowane poparcie dla kandydatów na prezydenta tydzień przed wyborami,
http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2000/K_146_00.PDF, 27.06.2010.
3. Czubkowska S., Monkos A. 2010 "Polska A i B przetrwa dekady" *Dziennik Gazeta Prawna* No. 129, p. A4.
4. Dudek A. 2002 *Pierwsze lata III Rzeczypospolitej. 1989-2001* Kraków: Wydawnictwo ARCANA.
5. "Sprawdź na kogo głosowali Twoi sąsiedzi. Wyniki wyborów" *Dziennik Wschodni* 2010 p. 8-9.
6. Hryniewicz J. T. 2004 *Polityczny i kulturowy kontekst rozwoju gospodarczego* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
7. Koralewicz J., Ziółkowski M. 2000 *Zmiany systemu wartości w Polsce* in: B. Mach, E. Wnuk-Lipiński *O życiu publicznym, kulturze i innych sprawach* Warszawa: Collegium Civitas Press & ISP PAN.
8. Kubik A. 2005 "Kim są wyborcy Tuska i Kaczyńskiego" *Gazeta Wyborcza*, p. 4.
9. Łosińska E. 2010 "Polska podzielona jak zwykle" *Rzeczpospolita*, p. A5.
10. Marody M. 2010 "Jeden prezydent, dwie Polski" *Newsweek Polska* No. 29/2010, p. 22-25.
11. Michalak M. 2006 *Wyniki wyborów na Pomorzu Zachodnim. Socjologiczne uwarunkowania zachowań politycznych* in: W. Burger, M. Łuczak, P. Olechowska (ed.) *Wybory 2005. Polska i województwo zachodniopomorskie* Wydawnictwo Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, p. 69.
12. Raciborski J. 2003 *Polityka polska. Szkice* Warszawa: Wydawnictwo Akademickie ŻAK.
13. "Więcej województw za Komorowskim" *Rzeczpospolita* p. A3.
14. Szydłowski J. 2010 "Lubelszczyzna za Kaczyńskim" *Dziennik Wschodni*, p. 2.
15. Uhlig D. 2005 "Aż 15 proc. Leppera" *Gazeta Wyborcza*, p. 6.
16. Ziółkowski M., 2006, *Zmiany systemu wartości*, W: J. Wasilewski (ed.), *Współczesne społeczeństwo polskie*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, p. 147-151.

Web sites:

1. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lublin/ASS_ETS_ASSETS_09w00_01rocz.pdf, 6.06.2010.
2. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_rocznik_demograficzny_2009.pdf, 6.06.2010.
3. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_pw_bezrobotni_stopa_wg_powiatow_05m_2010.xls, 26.06.2010.
4. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2000/K_141_00.PDF, 26.06.2010.
5. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/woj/060000.html>, 27.06.2010.
6. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/wb.html>, 27.06.2010.
7. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o09.html>, 27.06.2010.
8. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o10.html>, 27.06.2010.
9. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o08.html>, 27.06.2010.
10. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o11.html>, 27.06.2010.
11. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/okreg/o12.html>, 27.06.2010.
12. <http://www.pkw.gov.pl/wybory2000/wb/wb.html>, 27.06.2010.
13. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/061401.htm>, 28.06.2010.
14. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066101.htm>, 28.06.2010.
15. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066201.htm>, 28.06.2010.
16. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066301.htm>, 28.06.2010.
17. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/066401.htm>, 28.06.2010.

18. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060100.htm>, 28.06.2010.
19. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060300.htm>, 28.06.2010.
20. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/060900.htm>, 28.06.2010.
21. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/062000.htm>, 28.06.2010.
22. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
23. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/F/index.htm>, 28.06.2010.
24. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 28.06.2010.
25. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 28.06.2010.
26. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
27. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 28.06.2010.
28. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 28.06.2010.
29. <http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/061400.htm>, 28.06.2010.
30. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
31. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
32. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 29.06.2010.
33. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066101.htm>, 29.06.2010.
34. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066201.htm>, 29.06.2010.
35. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/066301.htm>, 29.06.2010.
36. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061401.htm>, 29.06.2010.
37. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060100.htm>, 29.06.2010.
38. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060300.htm>, 29.06.2010.
39. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060900.htm>, 29.06.2010.
40. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061400.htm>, 29.06.2010.
41. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/062000.htm>, 29.06.2010.
42. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 29.06.2010.
43. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 29.06.2010.
44. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 29.06.2010.
45. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>, 29.06.2010.
46. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/060000.htm>, 29.06.2010.
47. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/061400.htm>, 29.06.2010.
48. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/060000.htm>, 29.06.2010.
49. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/index.htm>, 29.06.2010.
50. <http://prezydent2010.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/F/061400.htm>, 29.06.2010.